

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ., ամիսը՝ 1 ռ., հատուկ 5 կ.:
Թիֆլիսում և Թիֆլիսում մեծիայն խմբագրատներ:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлис, Редакция „Норъ Даръ“.
Համ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“.

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի առիթներից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ցայտարարություններն են ամեն լիզուկներով: Ցայտարարությունները բառին 2 կ., քերականները համար կրկնապատիկ:

ՆՈՐ-ԴԱՐ

(ՏԱՄԵՆՈՒԹԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ)

Քաղաքական-գրական ամսագրային թերթը 1901-ին հրատարակում է Թիֆլիսում՝ Նոյն դերբով և ծրագրով ամեն օր, բացի տոներից հետևող օրերից:

«Նոր-Դար»-ի տարեկան գինն է 10 ռուբլի, վեց ամսուանը՝ 6 ռուբլի, երեք ամսուանը՝ 3 ռ. 50 կ., Թիֆլիսից դուրս՝ ամիսը 1 ռ. 50 կ., հատուկ գուրսը՝ 7 կ., Թիֆլիսում 5 կ.:

Բաժանորդ են գրում միմիայն խմբագրատներ:

ՏՐՏԱՆՏՄԱՆԻ բաժանորդները վճարում են տարեկան 40 ֆրանկ: Ցայտարարությունները ընդունում են և օտար լեզուներով բառը 2 կ., առաջին երեսումը՝ 4 կապէկ:

Խմբագրատները գտնվում է Գալիցիական փողոց, տ. № 5 Պոստով «Նոր-Դար»-ի հասցեն Тифлисъ въ Редакціи „НОРЪ-ДАРЪ“ Կամ Tiflis (Caucase), Rédaction du journal „Nor-Dar“.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿՈՒՆ

Առաջնորդող. — Կենսաթոշակի խնդիրը մեր մէջ:
Մտերի և փառսեր:
Քրոնիկոն. — Լուրեր:
Միզ գրում են. — Բագուից: Նոր Նախի ջնախից: Չալթրից:
Երեք ձայնը բար կըտրաքանէ:
Կ. Պոլսի հայ թերթերից:
Թղթակցութիւններ. — Նա մալ Պարսկաստանից, Մարագա:
Քաղաքակ. — Անգլիա: 2ինաստան:
Հեռագրեր:
Քաղաքակ. — Խելագարը:
Տեղեկատու:
Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 25 յունուարի 1901 թ.
ԿԵՆՍԱԹՈՒՆԱԿԻ ԽԵՂԻՐԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

Երեկուայ համարում հրատարակեցինք Ներսիսեան հոգևոր դպրանոցի հոգաբարձութեան՝ կաթողիկոսական կոնդակի համաձայն՝ նշանակած մի կենսաթոշակի մասին նկատողութիւն, որ իւր մէջ պարունակում է գանդատ յիշեալ հոգաբարձութեան դէմ, թէ վերջինս մէկի համար նշանակում է կենսաթոշակ, որ

ստանում են և ստացողի ժառանգները (կինը և որդիները) նրա մահից յետոյ, իսկ միւսին, որ աւելի շատ ծառայութիւն է մատուցել, կենսաթոշակ նշանակում են մինչև աշխատաւորի մահը:

Մենք չենք ուզում այստեղ բնական, թէ ով աւելի իրաւունք ունի կենսաթոշակ ստանալու և թէ Ներսիսեան հոգևոր դպրանոցի գանձարանից կենսաթոշակ ստացողները ուր իւր մատուցած ծառայութեամբ աւելի բարձր է միւսներին, հետևաբար և արժանի է աւելի մեծ թոշակի:

Մենք այստեղ կարճաճառներ, որ Ներսիսեան հոգևոր դպրանոցի հոգաբարձութիւնը նորից կենսաթոշակ նշանակելով առիթ է տուել նորից յարուցանելու կենսաթոշակի խնդիրը:

Մենք այդ խնդրի մասին արել ենք մեր գիտողութիւնները, բայց աւելորդ չենք համարում նորից վերագրանալու այդ խնդրին, որի յաջող լուծումն ապագայի համար շատ կարևոր ենք համարում:

Մեզ համար պարզ է Ներսի-

սեան դպրանոցի հոգաբարձութեան վերջին կենսաթոշակի համար արած որոշման մի կէտը, այսինքն այն, թէ ինչու է նա մէկի համար որոշում կենսաթոշակ մինչ ցմահ, իսկ միւսի համար կենսաթոշակ տալիս է և ստացողի ժառանգներին: Եթէ յիշեալ հոգաբարձութիւնը իւր որոշումով կատարել է Վեհափառ Պաթոզիկոսի՝ դպրանոցի վարչութեան ուղղած կոնդակի բովանդակութիւնը ճշտութեամբ, ոչինչ չունինք ասելու, քանի որ հոգևոր Պատի հրամանն է կատարել հոգևոր դպրանոցի վարչութիւնը:

Իսկ եթէ Ներսիսեան հոգևոր դպրանոցի հոգաբարձութիւնն ինքն իւր իրաւունքն է համարել թոշակի մասին իւր սեպհական կարգադրութիւնն անելու, — պիտի ասենք, որ Ներսիսեան դպրանոցի ժամանակաւոր հոգաբարձութիւնն ամենին իրաւունք չունի հոգևոր դպրանոցին նուիրում գոյքի և անշարժ կարողութեան եկամուտներից կենսաթոշակներ բաժանելու:

Մեր այս տեսակէտն աւելի համոզել կըլինի ընթերցողի համար, եթէ ասենք, որ կենսաթոշակները, իրաւաբանական հիմք չունենալով, չեն կարող տեղական լինել, այսպէս կենսաթոշակ ստացողները կարող են մի ժամանակից յետոյ զրկուել իրենց սպասած կենսաթոշակից:

Որպէս զի կենսաթոշակը հաստատ լինի և տեղական, պէտք է կենսաթոշակի համար առանձին դրամագումար, ֆոնդ լինի: Որովհետեւ կենսաթոշակի վերաբերութեամբ կաթողիկոսական կոնդակը հիմնուած է միմիայն Վեհի բարի կամքի վրայ, հե-

տևաբար մի ուրիշ կաթողիկոս կարող է նոյնպէս մի կոնդակով այդ մասին բոլորովին այլ որոշում անել:

Արդ՝ եթէ կենսաթոշակի մասին մի կաթողիկոսի արած որոշումը պարտաւորեցուցիչ չէ և չի կարող լինել յետագայ կաթողիկոսի համար, ինչ նշանակութիւն և դերութիւն կարող է ունենալ յետագայ հոգաբարձութեան համար այժմեան հոգաբարձութեան որոշումը:

Ի հարկէ թոշակ ստացողները զրկուելով թոշակից պիտի տրբտնջան, պիտի դանդաղանան հոգաբարձութիւնից, պիտի յիշեցնեն հոգաբարձութեանը՝ դպրանոցի նախկին վարչութեան որոշումը, բայց կըստանան այս հասարակ պատասխանը. — հօպարտական չէր Ներսիսեան դպրանոցին իւր եկամուտից ձեռք բաժին հանելու: Ի հոգաբարձութիւն կամեցաւ այնպէս, միւսը կամեցաւ այսպէս:

Ի հարկէ այդպէս չի լինի և կենսաթոշակ ստացողները հաստատ ու միշտ կըստանան իրենց հատանելի կենսաթոշակը, եթէ այդ նպատակով դրամագումար, ֆոնդ լինի կազմած որոշ կանոնադրութեամբ, որոշ պայմաններով:

Այդ դէպքում հոգևոր դպրանոցների ուսուցիչներ, եկեղեցուցի, աղիւնի, գրականութեան և այլ ծառայողներ որոշ ժամանակից յետոյ կըստանան կենսաթոշակ:

Առանց այդ կենսաթոշակի խնդրի աշրդ լուծման՝ մեր դպրանոցները, մեր գրականութիւնը և այլն զուրկ կըմնան ընտիր ոյժերից և եղածներն էլ կըսպառուեն: Աւելացնենք, որ ոչ միայն կենսաթոշակ, այլև կազմուկներ ֆոնդից, դրամագումարից պէտք է և

նպատակ տրուի նպատակի կարօտ աշխատաւորին:

Թէ ինչպէս կարելի է կազմել կենսաթոշակի համար դրամագումար, — այդ մասին միւս անգամ կըլսուենք:

ՄՏՔԵՐ ԵՒ ՓԱՏՏԵՐ

ՄՏՔՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կարելի է առանց չափազանցելու ասել, որ Մատթէոս Մամուրեանը դպրանոցի նստաբանից կեանքի ապագէտն ինչ-նչու օրից ի վեր ինքն իրեն նուիրել էր աղջային գործունէութեան: Մենք տեսնում ենք նրան և ուսուցչական ապարդի վրայ թէ Կ. Պոլսում և թէ Ջիւնիսիայում, և աղջային-հասարակական ապարդի վրայ՝ իբրև դիւանական պաշտօնեայ (1861—1865) և կամ Ջիւնիսիայի գանազան հասարակական պաշտօններ կատարող: Իբրև հրապարակաւոր, իբրև Թարգմանիչ, իբրև գրական մարդ նա իւր կէս դարեայ գրական գործունէութեամբ մեծ անուն էր վայտակել:

Ինչ պաշտօն և ինչ գործ էլ որ կատարել է, նա ամեն բանում ցոյց է տուել տաղանդ, հմտութիւն և սէր դէպի ձեռնարկած գործը: Իբրև սկզբունք ամենուրեք արտայայտել է իւր անհուն սէրը դէպի ազգը և եկեղեցին, իրեն նըպատակ է ունեցել միշտ ազգային յառաջդիմութիւնը, իբրև միջոց իւր գործած նպատակին հասնելու՝ նա լրատուութիւն է պահանջել և տուել իւր շըրջապատողներին:

Պատրիարքական քարտուղար Մ. Մամուրեանը եղած է այն ժամանակ, իբրև Մամանադութիւնը դեռ նորածին և թոյլ երեխայ էր ներկայանում: հարկաւոր էր նրան պաշտպանել ամեն տեսակ փորձաքննելից: Մ. Մամուրեանը գործ գրեց իւր բոլոր գիտութիւնը, տակաւ և զընի տաղանդը և այդպիսով հեշտացրեց Մամանադութեան գործադրութիւնը ոչ միայն Կ. Պոլսի, այլ և Կաւանքի վերաբերմամբ: Գուցէ ընթերցողներին ծանօթ լինի նրա «Եղգային Մամանադութիւն» գիտելի յոգևածը, որ «Միութիւն» հաշտանից» օրագրից արտատպել էր 1860 թուականին:

Լազարի վրայ ուշադրութիւն չէր դարձնում, երբ նա, մշտական ծիծաղը երեսին, ամենքից առաջ է անցնում և զինուորի նման ուղիղ կանգնած ձեռքը դէպի գլուխը տանում ու թոյլ տալիս, որ խորհրդ հանգեղը շարունակէ ճանապարհը:

Երբ հին եկեղեցու դռանը հասնի, դազաղը ներս տալան և գիւղացի կամաց կամաց մէկը միւսի ետևից մտան սուրբ տաճարի կամարների տակ: Բայց խիւան մտնում է դուրսը: Նա մամուրեան գրեթե ամենի տալանաբարձի մէջ ըսկում է խաղալ և դուարձանալ: Եկեղեցուց նրա ականջին հասնում են երգի ձայներ: Նա թողնում է իւր խաղերը և ներս մտնում:

Մրան էր նայում պարտիզում առանձնացած տխուր կինը և ծանր հառաչում: Նրա առաջ կենդանի կերպով անցնում է ինդ խելագարի ամբողջ կեանքը: Նա, գիրքը փակելով, ուղղում է և, ոսկեգոյն տներներ վրայից անցնելով, մօտենում է պարտիզի ցանկապատին: Նա երկար ժամանակ նայում է հին եկեղեցուն, բո

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿՈՒՆ

ՆԱԽԵՐԵՐ

[Կարմիր-Սիւլայից]

Թառամած տներները պարզ օդում հանգաբար պտտուելով գետին էին թափում: Ծիր. նազոյն արեգակը, իւր ոսկէնման փայլով, վերջին անգամ լրատուութիւն էր նրանց: Եւ կարծես թէ թափուող տներները ոչ թէ վայր էին ընկնում, այլ մեծանում էին, որովհետեւ նրանք բոլորովին նման էին պայծառ և յաւերժական արեգակին...

Կոնկրետ հին և խուլ պարտիզում մեծաւայն լուրջութիւն էր արելու: Սոճու առուներում, բաց գիւղը ծնկներին, մի սեպհական կին էր նստած: Նրա խաշոր ու շահանակագոյն տխուր աչքերն անուշադիր դիտում էին հեռուն, կարծես այնտեղ տեսնում էին այն մարդկանց, որոնց համար նա ամբողջ կեանքը դրել էր:

էր, որոնց աղբարձ կերպով սիրել էր և վերջապէս թափել իրեն բաժին թողնելով միայն անփառասելի վիշապ: Նրա աղիւն երեսի նուրը և խիտ գծերը նըստեալ երեսում էին ծառերի մոլոր տեսքերի մէջ: Նրա կեանքը լի էր աշխատանքով և հոգսերով — նա պատասխարել էր իւր քրոջ որդիներին, նա անդադար գեղջկուհիներին սովորեցնում էր գործել: Ուսմանից գեղեցիկ գորգեր, որպէս զի գոնէ գրանով թիթեացնէ այն շքաւորութիւնը, որ ճնշում էր նրանց: Նա երբէք իւր համար չէր ապրել, որովհետեւ ընտանիք էլ չուէր: Ահա այժմ մի քիչ հանգստանալու ժամանակ էր գտել: Ծանր մաճողութիւնները նրա յոգնած գլխում մէկը միւսի ետևից անցնում էին նման այն շորացած տներներին, որ իւրաքանչիւր թափում էին մայր մանող արիի ջերմ և ոսկեգոյն ճառագայթներ: Բայց ծանր ծանրութիւնները թափում էին այն մեծանկ մնացած շերտներ վրայ, որոնց տակ հանգչող ննջեցեալները շատ վաղուց էին իրենց հաշիւը վերջացրել այս աշխարհում:

Յանկարծ նրա ականջին մի ձայն հասաւ: Խորին մտախոհութիւնից սթափուելով, գլուխը դէպի այն կողմ դարձրեց: Նա գլխաւորեց, և նրա աչքերը ընդ արտասուքով լցուցան: Մարդու օգի մէջ տարածուեց հանգստեան կարգի ձայնը, որ դէպի գիւղ տանող ճանապարհի կողմից էր լուում: Նա տեսաւ քահանային՝ հին շորջաւոր վրան, որ աղբարտիկ խրճիթներ միջով, գետնի երեսին հազիւ նկատելի, դանդաղ քայլերով առաջ էր գնում: Քահանայի կողքից գնում էր տերաջուհի՝ օրհնած ջուրը ձեռքին, իսկ նրա ետևից քարշ էր գնում սայլը: Սոճու փայտից շինուած դազաղում պատգարակի վրայ պառկած էր մի սպիտակահեր պատու կին: Նրա երեսի գծադրութիւնը, երկար տարիների վըշտից ակոտած դէմքն այժմ երկնային խաղաղութիւն և յաւիտենական հանգիստ էր արտայայտում: Մի խումբ դիւղացիներ՝ կարծես ամենակարգ մահուան զօրեղ ձեռքով ճնշուած, լուռ ու խորին ականածութեամբ՝ գնում էին դազաղի ետևից:

Բայց ինչու ամբողջ մի քիչ հեռու, ուրախ-գուրաբ՝ արագ քայլերով առաջ էր գնում այս աղիւնը: Նա բարեկամաբար ամենքի երեսին է նայում և ժպտաւ: Ինչ ցոյց տալիս իւր սպիտակ և փայլուն առամները: Նրա հիանալի և սեռական աչքերն անխափաք նայում էին լուռ մահուանը, որը կարծես ամենքին սոճու դազաղի միջից սպառնալիք էր կարգում: Նա ժամանակ առ ժամանակ իւր աջ ձեռքը քոշերին էր տանում, հէնց գիտնաւ արիւրաբար գինուարական պատիւ էր տալիս:

Դա հանգուցեալի աղիւն էր, խելաւորուտը չի հասկանում: Նրա զգեստը՝ հին ցնցոտիները հազիւ էին ծածկել նրա մարմինը: Երբեմն երբեմն միայն արտացոլ պառաւները խղճալով, զոդոնջում ձեռքերով նրա պատառոտած շապիկն էին կարկատում: Նրա շող ընկած և մազերը գլխաւոր տակից՝ գեղեցիկ կերպով փութել էին ականքին: Այդ քիչ:

ընդհանուր պ. ձևակերպի նախագծում ե-
ղած թերութիւնները ներկայումս մեզ
հաղորդում են, որ նոր նախագիծը պատ-
րաստ է արդէն և ուղարկուած է նախա-
նախագիծը պարզութեամբ հաստատելու հա-
մար: Զգիտեմք, թէ երբ կը հաստատուի
այդ նախագիծը, բայց այսքանը կասեմք,
որ նոր նախագիծ համեմատ եկեղեցին
կարճատև պիտի կառուցուի սենեակով,
ինչպէս հին եկեղեցին էր, և նոյնպէս
սեղանով պիտի լինի չորս կողմից խա-
նութիւնով: Եթէ մի գնահատութիւն
կայ հին և նոր նախագիծեր մէջ, այդ
այն է, որ եկեղեցին հիմնովին քանդե-
լուց յետոյ կառուցուի առաջին նախագիծի
համեմատ եկեղեցու կաթողիկէն բաւա-
կան բարձր և լայն պիտի լինէ՝ համե-
մատած եկեղեցու բարձրութեան հետ:
այդ նախագիծով կառուցուած չէ՞քը
սինեք չպիտի ունենաւ: Իսկ այժման
նախագիծով կառուցուելիք եկեղեցին պի-
տի ունենայ աւելի բարակ ու բարձր
կաթողիկէն և թէպէտ և ընդհանր խառնու-
նեղից ազատ պիտի լինի ու չպիտի կաշի
նրանց, բայց այնուամենայնիւ եկեղեցին
էլի կըմնայ ճշնուած, քանի որ հրապա-
րակի վրայ նայող խառնութիւնը իրենց
տեղին են մնում դարձեալ և քանզում է
միայն Դավթբոյա փողոցի վրայ նայող
երեք թէ չորս խառնութիւն: Այդպիսով, մեր
կարծիքով, եկեղեցուն ոչ մի յարմարու-
թիւն ու չքողովութիւն չի տրուի: Երկու-
սից մէկը՝ կամ եկեղեցի պիտի լինի
այդ վայրի վրայ և կամ խառնութիւն: Սա
ևս պիտի նկատուի, որ ամենից լայն այն
կը լինէր, եթէ պ. Վարդապետեան չըն-
տապէր հին եկեղեցին քանդել: Ճիշտ է,
քանզում առհասարակ հեշտ է, բայց չէ՞
որ չլինել դժուար է:

— Քաղաքային գործերին վերաբե-
րեալ Թիֆլիսի նախագիծին աստեան
իւր վերջին նիստում հաստատեց Թիֆ-
լիսի քաղաքային խորհուրդի որոշումն ի-
րաւաստւածների առաջին կայ ընտրու-
թիւններին ժամանակ քաղաքը ընտրո-
ղական երեք մասի բաժանելու մասին:

— Երկրին կառավարչապետի կան-
ցելարային գործարար իսկական պետա-
կան խորհրդական Ամբարշտովը, ինչ-
պէս հաղորդում է «Կապուղ» պաշտո-
նագէտ, արձակուած է վարած պաշտո-
նից և բոլորովին պետական ծառայու-
թիւնից:

ՄԵԶ ԴՐՈՒՄ ԵՆ

ԲԵՐՈՒՄԻՅ.—Յուն. 16-ին քաղաքային
ժողովարարի գաղութում երեկոյթով տրուեց
Անալաքալաքի դատարանի անբերրութիւնից
վնասուածների օգտին, երեկոյթի նա-
խաձեռնողն էր տիկ. Նիքոլայեւ Իւզա-
նան, պատասխանատուութեամբ աիկին
Դիլովանու և օգնութեամբ տ. տ. Մ.
Նաբալեանի, Թ. Կանկանանի և Կալ-
բասիայի: Երեկոյթին կողմերը երեք-
ցին տիկ. Անալաքան, օր. Խոջայեան և
պ. Բարսեղի: Հայ դերասաններինց պ.
պ. Պետրոսեան, Անտոնեան և տիկ. Մալ-
սուրեան ներկայացրին 26-րդի «Արջ»
վոդվիլը. տիկ. Մայրոբեան կարգաց
ուսանելն մի ոտանաւոր: Դարձիւրը դը-
թէ լինէր էր, բացի առաջին կարգի ա-
թոններին, որոնք պերճախոս ապացոյց
էին հարուստ բուրժուա դասակարգի բա-
ցակայութեան: Մուտքը եղել է մօտ
3,200 ռ., ծախքը՝ 1,200 ռ., մինչդեռ
օրանից առաջ կայացած երեկոյթին
մուտքը հասել է 6,000 ռ., որովհետեւ
այնտեղ հարուստների պնդելու առիթ
է ներկայացել: 1,200 ռ. ծախքից 300
— 400 ռ. վճարուած է վերելք յիշուած
երեկոյթին ըստ դուրս գալու համար...
Ժողովարանի դահլիճը դարձրուած էր
արեւելեան կողմից մի մեծ նկարով, որ
ներկայացնում էր ծալիկ վրայ մի ամ-
բոց. նրա մէջ սեղի մասում չամպայն
էր ծախուած, աջ կողմում ծաղիկներ,
իսկ ձախ կողմում Անալաքայի բանա-
արձաթիւնները: Դահլիճի աջակողմեան
պատը դարձրուած էր 3 գեղեցիկ հայ-
կական նկարով, որոնցից մէկը ներկա-
յանում էր «աղօթող մշնցին», իսկ եր-

կուսը հնութեան բեկորներ: Ժողովարա-
նի մուտքի վերեւ սանդուղքների գլխին
գրուած էր «Անալաքի» գեղջուկի Նը-
կարը, կանգնած իւր արտի մէջ, ար-
տաստալիքը աչքերով տեսնում էր, թէ
ինչպէս իւր հայալ քրտնի աշխատանքը
ուսում-փշաղում են իւր չորս կողմը
ցրել եկած հայի բղէղները: Երեկոյթի
ծրագրի վրայ էլ գրեթէ նոյն նկարն
էր, միայն այստեղ հայրը բռնել էր գա-
ւակի ձեռքից և գնում է: Երեկոյթը շատ
յաջող և շատ ուրախ անցաւ, մասնաւոր
«Արջ» վոդվիլը և օր. Խոջայեանի եր-
գած կտորները: Բոլոր հանգիստականները
մի հոգեկան բաւականութիւն պատճա-
ռող ոգևորութիւն էին գգում. դրանից
անմասն էին այն հարուստ բուրժուա-
ները, որ կանաչ սեղանները շուրջը բո-
լորած՝ մինչև անգամ դահլիճի դռնով
ներս էլ չնայեցին:

ՆՈՐ-ՆԵՐՍԻՏԻԱՆԻՅ.—Կալանաւորուած
են մի քանի հոգի, որոնց վրայ կասկած
կայ, թէ ս. Աստուածածնայ եկեղեցին
կողոպտողները նրանք են: Լսում ենք,
որ մէկը նոյն իսկ խոստովանուել է: Գո-
ղերը հինգ հոգի են, մէկը հայ: Լաւ էր,
որ միայն փողի արկղերին էին ձեռք
տուել և թանկագին աւելի ու ոսկե-
ղէնների կասկային չէին հասել: Ռուս-
տովի ուսուցիչ եկեղեցուն կողոպտել էին
նաև սրբազան անթիւնները:

—Ստատիստիքական տեղեկութիւննե-
րից երևում է, որ անցեալ տարուայ ըն-
թացքում Նոր-Նախիջևանի հաշտարար
դատարանը բնակ է 1052 քաղաքացիական
և 1007 քրեական գործ, որ քիչ չէ մեր
փոքրիկ և խաղաղ քաղաքի համար:

—Յունուարի 17-ին քաղաքիս ռուսաց
Ներքնադր նկատու եկեղեցում խուռն
բազմութեան ներկայութեամբ կատար-
ուած էր Տուլիբովի պատկը Ուլարենկոյի
հետ: Հէնց խորհրդի սկզբին մի մատա-
ղահաս աղջիկ, Օլենիկովա աղանուով,
հարս ու փեսի երեսին սրկում է կար-
բոյեան թիւուարի և կուպարոսի խալի
լուծուածը: Փեսի երկու աչքն էլ վնա-
սուած է, այլ և դէմքն ու վիզը, հարսի
մի աչքն ու դէմքը: չորրորդ տեղն ու
տեղիս այրուեցան: Նրանց անմիջապէս
Ռոստովի հիւանդանոցը տարան: Խիստ
վնասուած են նաև մօտիկ կանգնած մի
քանի երեխանք և կանայք: Օլենիկովան
ինքն էլ է վնասուած: Այս սարսափելի
վրէժխնդրութեան պատճառն Օլենիկ-
կովան բացատրում է նրանով, որ Տուլի-
բովը խոստացած լինելով իւր հետ ա-
մուսնանալ, լինել է իրեն և թողել: Նա
թէ փեսին և թէ հարսին դժուարեղ է,
որ պիտի վրէժ լուծէ:

ՄԱԹՐԻՅ.—Մեր գիւղերում մարգաս-
պանութիւն ասուած բանը լսուած չէր.
բայց արա քանի տարի է, որ կրկնում
են մարգասպանութեան դէպքեր: Ան-
ցեալ օրը Մեղրի Մաղեան և Խաչիկ-
նայեան դանակի մի քանի հարուածով
վերջ են դնում Խաղաչեանի կենքին.
բոլորն էլ դեռ պատանեկական հաս-
կում են: Սպանութեան պատճառը դեռ
լաւ յայտնի չէ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՔԱՐ ՎԶՏՐԱՔԱՅՆԷ

II.
Նախ շնորհակալութիւն եմ յայտնում
խմբագրութեանը, որ բարեհաճեց տպել
իմ առաջին նամակս:
Չսխալուեցայ, երբ առաջին նամակիս
վերջում ասացի, թէ իմ նամակն ուղում,
թող գայ Թիֆլիսի նախագիծի նախագիծ-
կան ընկերութեան ընդհանուր ժողովին:
Յունուարի 14-ի ժողովը տեսնելու
բան էր. քաղաքային խորհրդի բազմութիւն
և գաղութեան լինել էր մեծ գործու-
թեամբ, աղմուկ՝ անպատմելի. ամեն բան
նա յրա գնաց. Խոսքով Բաղալիւր (Մալ-
մալ) Ռոստով Անալաք (Նուրիս) չկարո-
ղացան իրենց ցանկալի նպատակին հաս-
նել, այսինքն նոր ընտրութիւններ ա-

ջողեցելով անցեալն սպունդով սրբել:
«Հաշիւ, հաշիւ, պատու, գեղծում» խոս-
քերը սուրբերի պէս պայթեցին և ժողո-
վի օդը ծածկեցին ծխով. այդտեղ չունի
իսկ իւր տիրոջը կորցրեց... Բայց այդ
ժողովի մասին ես յարմար ժամանակում
կըխօսեմ: Դառնամ այս նամակիս նպա-
տակին:

Առաջ ներդրութիւնս եմ խնդրում իմ
մի պալիս համար. ինձ ասել էին Ստե-
պան Պետրովիչ, վերջն իմացայ սխալ
և ուղղում եմ. Թիֆլիսի ընկերութեան
տրիբունը երբեք անիւր Ստեպան Մա-
կիւն է: Ուղղում եմ և սրբագրելի
օրալը. առաջին նամակիս լոյս է տե-
սել մի տեղ «...ընկերութիւններ են
սարքում»։ պէտք է կարգաւ «...ընտ-
րութիւններ են սարքում»:

Հիմա դառնամ գործին:
Ինչպէս երևում է, յիշեալ երեք պա-
րունները վրայ իմ առաջին նամակս
խիստ ազդել է:

Ես չափ եմ լսել միջերի ժողովից,
միջերը որ քնած կատուից էլ վախենում
են: Յիշեալ երեք պարունները դէս ըն-
կան, դէն ընկան, սրան նրան մեծ գու-
մարներ խոստացան (ի հարկէ ընկերու-
թեան հաշուին) իմ նամակիս դէմ մի
լաւ հայտնական նամակի համար, բայց
մշ որ յանձն չառաւ այդ տեղը գործը
կատարելու: Լսեցինք, որ այդ տրիբուն
«Իրիստ կոնսուլը» մի բան է պատ-
րաստում... և քարը տըքուեցաւ:

Որ ասում էի թէ երեք ձայնը քար
կըտըքացնէ... Քար տըքացնել չէ,
հապա ինչ չորս ու քաղաքի յիշեալ տրիբուն
վճարած յայտարարութիւն մանիֆես-
տը, որ լոյս տեսաւ հայերէն և ռուսե-
րէն տեղեկան երկու թերթում:

Ուշագրութեան արժանի այն է, որ
թէ ռուսերէն և թէ հայերէն յայտարա-
րութեան մէջ իրեն միայն յատուկ հա-
մեմատութիւնից խորով Բաղալիւր ա-
մենից վերջն է իւր թանկագին ասու-
նորագրում. մէկ էլ ուշագրութեան ար-
ժանին այն է, որ նոյն փայտեղերին
ուղղած յայտարարութեան մէջ ռուսե-
րէն և հայերէնը տարբերում են մի-
մեանից:

Ռուսերէնի մէջ Սամատ-Ջուլաւը-
Անուիսն իմ դրածները տեսնեցի, որ
անուանում և ընկերութեան վերաբե-
րեալ տարածուած լուրերը ուստ: Այս
պէս՝ վարչութեան երեք անդամներն
իրենց վրայ են վերցնում ընկերութեան
վերաբերեալ նիւթական (այսինքն ԳՐԱՋ-
ԱՅԵՔՈՒՄ) և բարոյական (այսինքն ԿՐԻ-
ՍՏՈՒՄ) պատասխանատուութիւնը, ո-
րի, համար ես հրապարակով յայտնում
եմ շնորհակալութիւնս, թէպէտ առանց
չափա քաշելու այդպէս էլ պէտք է լի-
նի խորով Բաղալիւր... 26-րդ քաղաքային
համար մնացածը միս անգամ:

Թիֆլիս, 23 յունուար

Կ. ՊՈԼԻՍԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՅ

Ս. պատրիարքը, Մատթէոս Մամու-
րեանի մահուան առթիւ, հետեւեալ ցա-
ւակցական հետագիւրն ուղղած է Իզմիրի
առաջնորդ տ. Մեղրիսեղի արքեպիս-
կոպոս Մուրատեանից. — «Մատթէոս Մա-
մուրեան իր կենդանութեամբ, զբաղւել
ձիւրերով, գործերով ու արժանիք-
ներով բարեբաւ եղաւ ազգին, իր մա-
հուանէն հաղած անոր պարծանքը պիտի
ըլլայ: Հաճեցէր իմ վշտակցութիւնս յայտ-
նել իր ընտանիքին և Զմիւռնիոյ մերա-
ղեայ ժողովրդեանս:

—Ուսումնական խորհրդոյ ղեկանն ալ
իր կողմէ հետեւեալ հետագիւրն ուղղած է
այլի տիկին Մամուրեանի. — «Յանուն ու-
սում. խորհրդոյ աղջ. պատրիարքարանի:
կը յայտնեմք ձեզ խորհրդի վշտակցութիւն
այն ողբալի կորստին համար, որ կը կը-
ցիւր յանձնին ձեր ամուսնոյն, մեծանուն
դաստիարակ գրագէտին»:

—Իզմիրէն հասած նամակ մը կը չե-
տէ այն տխուր տպաւորութիւնը՝ զոր
Մատթէոս Մամուրեանի մահն առաջ

երեւած է քաղքին մէջ: Բովանդակ իդ-
միր մէջ մահուան լուրը տարածուել է
յունուար 2-ի կէս օրէն երկու ժամ ետ-
քը, ճիշտ այն պահուն իսկ ուր համա-
րելի գրագէտը իւր հոգին կառնէր:
Այդ մահը, ընդհանուր համակրութիւն
մը և ցաւակցութիւն մը ծնեցուցեց է
դէպի հանգուցեալին ընտանիքը, և նոյն
իսկ անոնք՝ որոնք Մամուրեանի լրա-
գրական գործունէութեան առթիւ կար-
ձիքի և համոզման տարբերութիւններով
բաժնուած էին անկէ, փութացեւ են
իրենց յարգանքի հարկը բերել այն տե-
սակ մարդու մը դազադին, որ ամեն
բանէ առաջ դէպի նշանակելի աշխատա-
ւոր մը եղած էր: Յոգաբարձութիւնը
կատարուել է յունուար 4, շորքը քաղքի
օրը, ահագին բազմութեամբ և անմասն
չընդունեալ: Իզմիրի առաջնորդ Մեղ-
րիսեղի արքեպ. Մուրատեանից, որ հա-
նգուցեալին ամենին մօտեւր ըստեղծ
ներէն մէկն էր, նախագահեց է արարո-
ղութեան, իր շուրջն ունենալով Յակոբ
Աշոտ եպիսկոպոսը, քահանայական դա-
սը և դպիւրներ: Բովանդակի զմիրի զարգա-
ցեալ դասակարգը, հայ և օտար մամուլնե-
րը, յայտնուեցան, հայ կաթողիկէ հասարա-
կութեան հոգեւոր ներկայացուցիչը, բո-
ղոքականաց քաղաքիչներն ու միսիօնա-
րները ներկայ գտնուել են յուղարկու-
թիւններ: Թաթար կազմուել է Մամու-
րեանի տանը մէջ, և շատ աշխատու-
կեցիւր: Ահաւասիկ թէ այդ մասին ինչ
կը գրեն Իզմիրէն. — Առաջին կեր-
թար Սպորթինգ Կլուբի նուագախումբը,
վարձուած Իզմիրի երիտասարդութեան
կողմէ, ու կը նուագէր 20-աւանդանի
յորինած մառչ ֆիւնէլը: Որքեր ու
որքերին կը քալէին առջեւ. անոնց-
մէ վերջ երկուսն վարձարանաց ուսա-
նողներն ու վարձարները, ամենին ալ
սգաւոր՝ անոնց կընտեղին բարձրագոյն
երկերիւր դասարանները: Եկեղեցին ա-
տեղ ձգելու տեղ չկար: Առաջին անգամ
Մեղրիսեղի սրբազան ըստ եղաւ իր քա-
նասուն տարուան բարեկամին ուղերթ
մաղթելու, արցունքէն խեղդուած ձայ-
նով մը: Անկէ հետք, երկուսն վարձա-
րանաց անսուշ Թովմաս էֆ. Պոյաճեան
գեղեցիկ դամբասական մը կարգաւ, գը-
րուանելով հանգուցեալին կրթական
գործին մատուցած ծառայութիւնները,
և այլն: Վերջն անցաւ Մամուրեանի մը-
տերիմը, Ռուբէն էֆ. Որքերեան, և յու-
ղուած շնորհով գրուածական մը կար-
դաց: Իզմիրի երկուսն ուսանողութեան
կողմէ ալ աշակերտուելի մը և ա-
շակերտ մը, որք մը և որքահի մը որ-
բանիցին կողմէ, և մանկապարտէզին
կողմէ ալ պարտիկ մանուկ մը պարզա-
յին համաձայն գրուածքներ կարգաւորին:
Եկեղեցական արարողութեան աւարտու-
մէն հաղը, թափուր նոյն հանգիստա-
րութեամբ ու շքով ճամբայ ելել է դէ-
պի գեղեցիկմանառան: Դերեղմանատան
մէջ, թողման կարգը կատարուելէ ետ-
քը, Յակոբ Աշոտ սրբազան Մամուրեանի
Պոյոյ բաւաններուն կողմէ խօսեց ի
շատ յուզիչ ու գեղեցիկ դամբասական
մը: Թաթարներն անցըին ժամանակ, հայոց
ու բողոքականաց եկեղեցիներուն գան-
գակները գարեւել են, տխուր տպաւո-
րութիւնն ալ աւելի չեղեցիւր:

—Մամուրեանի սգաւոր մայրը, ալ
ըրն, ինչպէս նաև որդին՝ Հրաչուն էֆ.
Մամուրեան ու կինը՝ որոնք անմիջապէս
մնացած են այս գաւուն ու անփոխարի-
նելի կորստին պատճառաւ, ցաւակցու-
թեան ու համակրութեան արտագին ցոյ-
ցերու առաւելալ կը դառնան ամեն օր:
—Յուղարկութեան առթիւ 24
քանչիւր պատկերը զմուրեւ են Մամու-
րեանի ազգականներուն, բարեկամնե-
րուն և համակրողներուն կողմէ:
—Վիկտորիա թագուհին մահուան առ-
թիւ, ու պատրիարքը հետագիւր մը ուղ-
ղելով Լոնդոն, Քենտըրբերի արքեպիս-
կոպոսին, խնդրած է որ իւր ցաւակցու-
թիւնները յայտնէ նորընտիր թագաւոր
էդուարդ Է. ի. Քենտըրբերի արքեպիս-
կոպոսը Անգլիան եկեղեցւոյ պետն է և

Անգլիոյ արքունիքը պաշտօնապէս նոյն
եկեղեցւոյն կը պատկանի:
—Պարոնց մեհ. Հալը ու Պատրիար-
քին նուիրած է Աւուր և Արի պատուա-
նշանին Ա. աստիճանը, կանանչ ժապ-
ւէնով: Պոյոյ պարտական դեպքան
Միլոյա Մահմուդ խան այդ պատուա-
նշանը յանձնեց ն. սրբազնութեան:
—Հանգուցեալ տիկին Տիւսար փա-
շայի յուղարկութիւնը մեծ հանգի-
սով կատարուեցաւ Պերայի լատինական
Սանտա Մարիա եկեղեցւոյն մէջ: Ներկայ
էին բազմաթիւ հայ և օտարազգի անձ-
նաւորութիւնք: Դազադին առջեւ կրտա-
րուէին բազմաթիւ պատկերներ: Ծոցերը
բռնած էին Փրանս. դեսպանատան թագ-
ման Մ. Մարտի, իտալական դեսպանատան
թագման Մ. Պոտեստ, կոմի Պրէշիտի,
փաստաբան Մ. Բարոցի, Պատրիկ էֆ.
Կիւպլեկեան և Էլիսա էֆ. 2-այտն:
Եկեղեցական արարողութիւնէն վերջ դա-
գադն եկեղեցւոյ դռնէն մեծապահաւոր
զորուցան, որուն հետեւեցան կառնեցով
հանգուցեալին աղագաններէն ու բարե-
կամներէն ուսանող: Հանգուցեալ ալ լինով
մարմինն ամփոփուեցաւ իր վաղմուտիկ
աղկան դամբարանին մէջ, Ընդիլի լա-
տինաց գերեզմանատունը: Ի դիմաց ազգ-
պատրիարքարանի, հոգեհանգստի արա-
րութեան ներկայ գտնուեցան Բաղէն
Ժ. Վ. Կիւպլեկեան և Միլոյա էֆ. Մէ-
լիսեան:

ԹՂԹԱՎՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ԳԱՐՍՎԱՍՏԱՆԻՅ
(«Նոր-Դար»-ի թղթագրութիւն)

ՄԱՐԹՂԱ, 12 յունուարի. — Թէ և այս
տարի Մարաղայի հայոց ազգային գոր-
ծերը մի քիչ կարգի տակ ընկան, բայց
գործողաբար ահա երեք ամսից աւելի
է, որ քաղաքիս հայ հասարակութիւնը
բողոքում է «Իրիստ» ընկերութեան
դէմ և պահանջում բաց անել աղագանի
ընթերցարանը, որ մինչև այժմ էլ փակ
է մնացել: Այս օրերը, ինչպէս լսում
ենք, ընկերութեան վարչութիւնը վերջ-
նականապէս որոշել էր բաց անել ըն-
թերցարանը և յայտարարութիւն տալ
հայ հասարակութեան, ընթերցարան յա-
նախելու համար: Բայց, գործողաբար,
այդ որոշումն անիրագործելի եղաւ, ու
բոլորեան մի տարի առաջ, աղագանի
ընթերցարանը հինգ հարիւր կտոր գը-
րերով և ութսուն թուան փողով յանձ-
նուել էր մի պարտին, և այժմ նկատ-
ուում է, որ հինգ հարիւր կտոր գըրերից
մնացել են միայն մի քանի անգամ
դասադրեր, հին թերթեր և ամսագրեր:

—Ստատիստիկա մի ամսից աւելի է,
որ Արաբիկ քաղաքի ճանապարհով եր-
թեկութիւնն ընդհատուել է, որովհե-
տե նոյն քաղաքի Մուրաթ գաւառում մի
թուրք հարուստ կալուածատէր մի քանի
տաղանթների զուլմն է անցել և ապրե-
տաճակը Արաբիկ՝ գաւառուրը դէմ:
Մինչև անգամ յարձակուել է քաղաքի
վրայ իւր փոքրաթիւ ընկերներով, մի
քանիսին սպանել և մի քանիսին էլ վի-
բաւորել է: Այսպիսով ուստափ է տա-
րածուել չընկալ քաղաքների ճանա-
պարհները վրայ: Այս օրերս Մարաղայից
Արաբիկ տանող ճանապարհի վրայ այդ
ուստաղանթների կողոպտուել են երկու
հարուստ և յայտնի թուրք վաճառական-
ներ:

Պատմում են, որ թուրք Արաբիկ
առաջակապետն ընկերները հետդիմե-
սկում են շատանալ, այնպէս որ սկը-
րում Արաբիկայի ընկերները 27 հոգի
էին, իսկ այժմ այդ թիւը հասնում է
400-ի: Արաբիկի գաւառուրը

Հայոց լեզուի վերաբերյալ ևս խորհուրդ եմ տալիս ըն-
թերցողներին կարգալ նրա այդ յոգուա-
ծը որ կարող է ընդհանուր գաղափար
տալ Մ. Մամուրեանի թե՛ աշխարհայեցո-
ղությունը և թե՛ նրա դեպի ազգայնական
գաղափարների մասին ինչ լեզուով որ խոս-
ում է այստեղ երկրապարհը հեղինակը
Սահմանադրություն մասին, կարող է
խոսել միայն հայերի իր սիրելի գա-
ղափար մասին:

Սահմանադրություն առաջին գործա-
դրողը լինելուց յետոյ նա եղավ առաջին
մանկավարժներից մեկը, այն մանկա-
վարժներից որոնք պետք է հոգային և՛
աշակերտներին ուսման մասին, և՛ դպրո-
ցի շէնքի մասին, և ուսուցիչներին մա-
սին, և՛ ձեռնարկներին մասին: Երկար
տարիներ ուսուցչական պաշտոններ վա-
րդուց յետոյ (մեծ մասամբ Զմիւռնիայի
Մեքոպեան վարժարանում), 1889
թուականին նա հեռանում է իսպա-
նականաբար մասնավարժական ասպարէզից: Նրա
կենսագրողներն ասանձնապէս յիշում են
նրա պատասխանատվութիւնները, որոնք միշտ
արտաքին գեղեցկութեան հետ ունեցել
են և ներքին ճոխ բովանդակութիւն և
զիրբնութիւն են եղել:

Տարիներ ընթացում նա կազմել է
մի քանի ընտիր ձեռնարկներ ընդհա-
նուր և հայոց պատմութեան, այլև ու-
րիշ առարկաների:

Անկի ևս արդիւնաւոր է եղել նրա
գրական գործունեութիւնը, որը, —հեշտ
է ասելը, —գրեթէ կէս դար է տեւել:
Իրաւ ին ասում, որ ժամանակը մարդիկ
է ստեղծում. շատերն թագնուած ոյժե-
րն երեսն են գալիս այն ժամանակ,
կեր հարկն է ստիպում և ոյժը գործած-
վելու ասպարէզ է ներկայանում: Ժա-
մանակը դնում է նոյնպէս և իւր գրչոյժը
բոլոր գործիչներին վրայ, տալիս է նը-
բանց որոշ ուղղութիւն և կարծես ինքն
է ցոյց տալիս, թէ՛ մի ճանապարհովն է
հարկաւոր ընթանալ օգտակարագոյն լի-
նելու համար: Փառաքանքաւ գործիչն
էլ, —եթէ ուզեց է, —կարող է իւր գրչոյ-
ժը դնել ժամանակի վրայ: Վերջերս կա-
րող էր այդպիսի դեր խաղել և գործ-
կատարել գլխաւորապէս ՏԿԱՐԳ
բում և հիշեց Լուսինիկոյնների Ֆրանսիա
յում: միևնույն ժամանակը Վերջերս իւր
բաղձալիցմանը գործունեութիւնով ան-
շնչելի գրչոյժ է դրել իւր ժամանակի
վրայ: Այն ժամանակուայ Ֆրանսիային
հարկաւոր չէին Լուսինի կամ Գանտի նը-
ման փրկութիւններ, այլ Վերջերս նման
մարդիկ, սրախոս, հանրագէտ և տա-
ղանդաւոր մարդ էր պէտք, որ յետ-
ջնում առաջ բերէր ընթերցողների հա-
յեացքներին, գիտակցութեան, ուղեգի
մէջ: Վերջերս ոչ առաջնակարգ փրկի-
սովայ էր, ոչ հանձնարող գեղարուեստա-
գէտ, ոչ էլ հասարակական գործիչ որոշ
սիրտեմով: Բայց այնուամենայնիւ նա
մեծ մարդ էր և կատարեց մեծ գործ:
Այսպէս և մեր կենսանք մէջ երևացող

հասարակական և գրական գործիչներին
պարտական ենք գիտատեսի ազգին մա-
տուցած ծառայութիւններին համեմատ:
Գնահատելիս պետք է ի նկատի առնենք
այն ժամանակը և միջավայրը, ուր վի-
ճակունք է երևալ և գործել որոշ ան-
հատի: Այսպէս Մատթէոս Մամուրեանը,
որքան ծանօթ են ինձ նրա գրութեանը,
ներքէ կարող չէր գիտական հա-
մարուել, թէպէտ ևս բազմաթիւ գրել է
գիտական, իսկաւորապէս պատմական
յօդուածներ: Նա գեղարուեստագէտ վի-
պասան էլ չէր, թէպէտ ևս ոյժերը
փորձել էր այս ասպարէզի վրայ էլ:

Բայց այնուամենայնիւ նա մեծ դեր է
խաղացել մեր գրականութեան պատմու-
թեան մէջ և մեծ ծառայութիւն է մա-
տուցել հայ հասարակութեան իր
գրագէտ: Եւ պատմաւոր պարզ է, քանի
որ այն ժամանակը, որ Մամուրեանի
գրական գործունեութեան ամենափայ-
լուն և արդիւնաւէտ ժամանակն էր, հար-
կաւոր էին հինգ այնպիսի մարդիկ, ինչ-
պիսին և էր Մ. Մամուրեանը: Նա իւր
սուր հեռանկարով ամբ լաւ ըմբռնեց
ժամանակի պահանջները: Նախ նա բաց
էր բաց աշխարհաբարեան է հանդիսա-
նում: Թէ իրեն քարոզողը, թէ իրեն
թարգմանիչ և թէ իրեն հեղինակ յա-
սարակութեամբ գործ է անում աշխար-
հաբար, որը նրա գրչի տակ ընդունում
է գրաբարեան շատ ձևեր ու յատկու-
թիւններ, բայց և ճշմարտում է նորածին
բաներով և երկրպագան մարքին յատուկ
գարձաւածքներով: Նա տեսնում է նոյն-
պէս, որ հայոց գրականութիւնն աղքատ
է, չի կարողանում բաւականութիւն տալ
արդէն քիչից արեւմտացող կուսակցու-
պոլսեցուն կամ դաւաճացուն, և ահա նա
ստորինքին ընթացում և մինչև վերջերս
թարգմանութիւններ է անում և տալիս է՝
«Հաղար ու մէկ գիշեր», «Գաղտնիք
Փարիզի», «Մուշկատեօրներ», «Իմաստ»,
«Վէրքէր» (Կիւրթի), Սպաններ, Գա-
լիլէի մի քանի իրերը և բազմաթիւ
գիտական ու վիպական, անգլիացի և
ֆրանսիացի հեղինակների գրութեան-
քի թարգմանութիւնները: Որքան են
գիտեմ, նրա բոլոր երկերը, եթէ հա-
շուենք և նրա հրապարակախօսական ու
այլ յօդուածները, մօտ 70 հատոր կան:
այդքան գրելու համար հարկաւոր էին
Մամուրեանի պատրաստութիւնը և գի-
տութիւնը, նրա աշխատութիւնը և տու-
կութիւնը և, վերջապէս, նրա առողջ
կազմը, որը գիտացաւ ամբողջ 70 տարի:
Բայց դասադրեք իր կազմուց
թարգմանութիւններ անողից, Մ. Մա-
մուրեանը, ինչպէս ասացի, իւր ոյժերը
փորձել է գրական ուրիշ ասպարէզներ
վրայ էլ: Բայց ամենից անկի նրա ուր-
տին և կոչման իսկ համապատասխան
է եղել հրապարակախօսութիւնը: 1870
թուականին նա սկսում է հրատարակել
«Արեւելեան մամուլը», որ գրեթէ անընդ-
հատ հրատարակում էր մինչև իւր մա-

հր: Նախ իւր հրապարակախօսական գը-
րիչը փորձելով «Կուրթի», «Գաղտնիք»,
«Մուշկատեօրներ»-ի և այլ պարբե-
րական հրատարակութիւնների մէջ, Մ.
Մամուրեանը 1871 թուին հիմնում է
իւր սեպհական օրգանը, որին և նուր
րում է իւր բոլոր ոյժերը: Օրաթերթի
յետոյ ամսագրի խմբագրելը, անօրէնքի
և իսկաւոր աշխատակցի ինքն է եղել:
Իւր առաջնորդողներով —միշտ լուրջ,
միշտ ազգային զգացունքով համեմունք—
իւր «Նախադրութիւն», «Կուրթի»-ն
թիւններով, իւր օրգանի մարդը բը-
նաւորութեամբ և անշնչ ազգային ուղ-
ղութեամբ նա կարողացաւ հաստատ հոգ
ստեղծել իւր օրգանի համար և ընթեր-
ցողներին ու հետեւողներին մի ստուար
խումբ հաւաքել, պատրաստել: Որքան
են առկիւմ հմ ունեցել ծանօթանալու
«Արեւելեան մամուլի» հետ, այդ ամա-
գիրն անկի «Կուրթի»-ի և «Փարձ»-ի
տպաւորութիւն է թողնում, քան «Հիւ-
սիսափայլ»-ի: դա մարտնչողի, նովա-
տորների Ստ. Նազարեանի կամ Նալ-
բանդեանի օրգանը չէ, այլ ստանալով,
թէպէտ ևս տարակալի, մի հրատարա-
կութիւն է, որ իւր համար գտել է ո-
րոշ կապտակ և յառաջ ընթանալու ան-
շնչ ուղի: Մ. Մամուրեանը ռուսինայի
մարդ չէր: հաւատարիմ և օրդիական
ձերմ սիրով կապուած լինելով իւր ազ-
գային եկեղեցու հետ, նա այնուամենայ-
նիւ միշտ օգտուած էր առկիւց մատնա-
նիշ անկու եկեղեցականների դաս-
կարգում երևացող տուրք երեւոյթները
նա քարոզում էր բարձր պահել մեր
հին հայկականութեան սրբութիւնն ընտա-
նիքի մէջ: սակայն երբեք չէր քարո-
զում ընտանեկան բռնակալութիւն: Ընդ-
հալաւակը նրա համար շատ լիակ էր
ամեն մի անհատի, ուրեմն և ընտանիքի
անդամ, ազատութիւնը, ոչ այն ազա-
տութիւնը, որ թոյլ է տալիս ամուսին-
ներին կամ գաւակներին անբարոյակա-
նութեան անդունդը գործել, այլ այն,
որ կոչում է գաղափարական և անտու-
սական ազատութիւն: Մ. Մամուրեանը
մեծ համարում ունէր անհատի, իրեն
բարոյականի և յառաջդիմութեան ձեզ-
տողի վրայ: Նա համոզուած էր, որ
ազգն էլ, որ անհատներից է բարկացած,
նոյնպէս յառաջդիմութեան է ձգտում
կամայ-կամաց, բայց անշնչ: Սակայն
անհատը միշտապէս անդամ է, «ընկե-
րական և դասադաս յարաբերութիւննե-
րի և կապակցութիւնների ընդունակ»
մի էլ: Նա կարող չէ իւր կենսաւ օ-
րերին դեկալարուել միայն և սթ իւր
անձնական շահերով: Նա պէտք է ի նը-
կատի ունենայ իւր խրդը և այն օրէնք-
ները, որոնցով ինքն իսկ սահմանաւա-
կում է իւր անհատական իրաւունքները,
յօգուտ ընդհանուրի: Մի ֆրանսիացի
պատմաբան ասում է՝ «յառաջդիմու-
թիւնն ունի միայն երկու ուղիղ ճանա-

պարհ՝ մէկը ժողովրդի կրթութիւնն է,
միւսը՝ հասարակական օտար մեծան-
(յիւրաքանչեւ): Առաջին ճանապարհն
անկի գաղափար է, բայց նա տանում է
նպատակին ուղիղ և անդադ: Այստեղ
մտածող փորձաքանութիւնը հաղու-
ղում է իւր գաղափարները մեծամաս-
նութեամբ: Հասարակական օտար մեծան-
ի ճանապարհն անհարթ է և ենթադ-
կում է սխալներ ու ուղեկցիւնների
(յետադիմութիւն): Բայց նա անկի
կարճ է նա լուրիւմ է ժամանակը և
տարածութիւնը: Այս միջոցը յատուկ է
լարում ամբողջներին: Այսպէս և կենսա-
նութեամբ: Հասարակական օտար մեծան-
քի ու գրականութեան մէջ երևում են
երկու տեսակ գործիչներ: Մէկը՝ վառ-
վուն, անհամբեր և կրակոտ: Նա չի
գիտնում արդիւնների և առաջ է ըն-
թանում թէկուզ ճանապարհին սայթա-
քի ու զոհ գնայ: Միւսը հանդարտ և
համբ քայլերով է յառաջդիմում, բայց
սիշտ և անընդհատ յառաջդիմում: Նա
չի կուտում, չի կրակում և ընդունակու-
թիւն էլ չունի այն միտքի նման յեղա-
փոխութիւն յառաջանալու: Երկուսն էլ
օգտակար և ցանկալի անհատներ են
հասարակական և գրական կենսայի մէջ,
և դժուար է որոշել՝—որի գործն անկի
արդիւնաւէտ է, որն անկի գերադասելի,
ժամանակը և միջավայրը որոշում են
նրանց դերը և անելիքը: Նրանց
գործերն արդիւնքը պէտք է ո-
րոշի, թէ երկուսից որն անկի լաւ հա-
կացաւ ժամանակի պահանջը: Մ. Մա-
մուրեանն ինձ պատկերանում է իբրև
չափաւոր և միջին ուղին բնորդ հրա-
պարակախօս, որ Լա էր հակառակում,
թէ ինչ էր անում և ինչ էր պարտա-
կան անելու, լա ուսումնասիրել էր
այն միջավայրը, ուր գործում էր, և իւր
ընտանեկանը համեմատ յամաւ կը-
պով տարածում էր լոյս և գիտութիւն
իւր սիրած ազգի մէջ:

Միևնուս Բերբերան

Գ Ր Ո Ն Ի Ո Ն

«Կուրթի»-ը նկարագրում է Կովկասի
Կառավարչապետի պալատում յունուար
25 ի երեկոյեան տեղի ունեցած մի
փառաւոր ռաւուտը, որին ներկայ էին
գանազան իշխանաւորներ, Կովկասի նա-
հանգապետները, ազնուականութիւնների
պարագլուխներ, քաղաքի և հասարա-
կական հիմնադրութիւնների ներկայացու-
ցիչներ, օտարերկրայի հիւպատոսները և
շատ անձեր Թիֆլիսի բարձր դասակար-
գին: Հրաւիրեալներն սկսեցին հաւաքուել
ժամը 9-ի մօտերը: Կառքերը մէկը
միւսի ետեկց մօտնում էին պալատի
հիւսիսային դռանը, որ զարդարուած էր
շքեղօրէն: Հիւրերը մտնում էին պալատի
նիւքին սենեակները շքեղօրէն զարդա-
րուած մարմարի սանդուղքով, որի աս-
տիճանների վրայ կանգնած էին Կառա-

վարչապետի թիկնապահ զօրաւոր զի-
նուորները, Դեղին հիւրասենեակում հիւ-
րերին դիմաւորում էին նոցին պայծա-
րափայլութիւններ իշխան Դերգոբի Սե-
գեկիչը և իշխանուհի Մարիա Ֆէօդորով-
նան: Ժամը 10-ին բազմաթիւ ռեկտրա-
կան ճրագներով հեղհուած և խիստ
էֆֆեկտով զարդարուած գաւիթները
ներկայացնում էին մի գեղեցիկ տեսա-
բան, լի վիհ շքեղութեամբ և գեղա-
րուեստական ճաշակով: Կանանց փա-
թամ հագուստները մըցում էին իրար
հետ և գեղեցկօրէն աչքի էին ընկնում
ֆրակների և համազգեստների ֆոնի
վրայ: Թաւառն սկսեց նրաժողովական
մասով, որը տեղի ունեցաւ Սպիտակ
գահիճում: Կոնցերտին մասնակցում էին
Թիֆլիսի արքունական թատրոնի օպե-
րային խմբի արտիստներ օր. օր. Պա-
պայան, Կոնցերտ և Լենսկայա, պ. պ.
Բորիսենկո, Կամիլենկո և Դորեանով,
որոնք երգեցին զանազան օպերներից
կտորներ: Կոնցերտը բազմապէս էր եր-
կու բաժանուններից, որոնց անարակտի
հիւրերը հրաւիրուցին Պարսկական դահ-
լիճը և միւս սենեակները, որտեղ թէյի
սեղաններ և բուֆետներ էին բացուած:
Կոնցերտը վերջանալուց յետոյ, Պարսկա-
կան ու Պատկերների դահլիճներում,
նմանապէս և պալատի Բարեաթիստիկո
մասում ընթերցի ճոխ սեղաններ էին
բացուած անկի քան 400 հոգու համար:
Պատկերների դահլիճում սեղաններից մէ-
կի մօտ տեղաւորուեց նորին պայծառա-
փայլութիւն իշխանուհին Մարիա Ֆէօ-
դորովնան, իւր այս ու այն կողմն ունե-
ւալով հեծեղադրի գնեցաւ իշխ. Ի. Գ.
Ամիրախովարուն և ինքնատերայի գնե-
ն. Ե. Ջեզմանին: իշխանուհու դիմաց
նստեց Կառավարչապետի օգնական գե-
ներալ լէյտենանտ Ա. Ա. Ֆրեզին: Իշ-
խան-Կառավարչապետն ընթերցի միջո-
ցին մօտնում էր հիւրերին, սիրալիւր
կերպով զրուցելով նրանց հետ: Երաժշ-
տական բաժանուններն անարակտիկ և
ընթերցի ժամանակ նուագում էր երա-
ժշտական խումբը: Թաւառը վերջապա-
գիշերուայ մօտ ժամը 2-ին, որից յետոյ
հիւրերն սկսեցին ջրօճիկ:

— Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսի Տափի
թաղի Գամուսնից եկեղեցու շինութեան
նախագիծը կազմուած է պ. Զիմկելի և
հաստատուած՝ կառավարութեան կող-
մից: Հին եկեղեցին քանդուած ժամանակ
երէցփոխ պ. Վարդապետեան համոզուել
էր, որ յարմար չէ հաստատուած նախա-
գիծով կառուցանել նոր եկեղեցին, քանի
որ շատ թերութիւններ ունի այդ նա-
խագիծը, որի մասին ինքներ Դերգո-
բեան մի առ մի ցոյց էր տուել: Եկե-
ղեցին հիմնովին քանդուեց յետոյ պ.
երեցփոխը ծխականների ժողով է նշա-
նակում, և այդ ժողովում որոշում է պ.
Զիմկելի կազմած նախագիծը թողնել
և մի նոր նախագիծ կազմել տալ, վե-

— Ներկայ ամսի մէջ սարգայի (շոր չամիչ) արժէքն անհամեմատ ընկաւ: Սկզբում սարգայի լիտրը վաճառուի էր 6 դրան, իսկ այժմ ամենաքիչը սարգայի արժէքը 3 դրան (50 կոպէկ): Քաղաքի հայ վաճառականները գնում են մեծ քանակութեամբ:

ԲԱՆԱԳԱՎԱՆ

ԱՆԳԼԻՍ

Գերմանական կայսրին և զահաժաւանգին Անգլիայում ցոյց տրուած աւանգին ուղարկութիւնն եւրոպական մամուլի օրգաններն ապացոյց են համարում, որ Անգլիան և Գերմանիան պաշտօնապէս մօտեցել են իրար: Մի քանի լրագրներ տրամադրել են հէնց այդ մտքով էլ բացատրելու հետեւեալ խօսքերը, որ արտասանեց թագաւոր Էդուարդ VII-ը Վերականգն շքանշանը գերմանական գահաժառանգին յանձնելիս: «Յետոյ կ'ստանայ անկէ ևս պիտի ամրացնէ և ստատկացնէ այն զգացումը, որ արդէն կայտն է Անգլիային Գերմանիայի հետ, և մենք կարող ենք այսուհետև ձեռք ձեռքի տուած դիմել դէպի մի աշխիւ նպատակ, որը կայանում է այն բանում, որ պահպանենք խաղաղութիւնը և նպատակները ամրաշինելու քաղաքականութեան առաջնությունը: Սակայն անգլիական մամուլը ամենանշանաւոր օրգանները տրամադրել են առանձին մեծ նշանակութիւն տալու Էդուարդ VII-ի այդ խօսքերին: Այսպէս «Daily News»-ը վճռապէս հրաժարուի և նոր թագաւորի յայտարարումն անգլո-գերմանական դաշնակցութեան ապացոյց համարելու: «Times»-ը Էդուարդ VII-ի խօսքերը միայն արտայայտութիւն է համարում այն զգացումների, որ յարուցանում է բրիտանական ամբողջ ազգի մէջ Վերականգն կայսրի դէպի իւր առաջ տնտեսւած յարգանքը: «Daily Graphic»-ը գրում է. «Էդուարդ VII-ի գահակալութիւնը օչնչ չի փոխել Անգլիայի դէպի միւս պետութիւններն ունեցած յարաբերութիւնները մէջ: Ինչպէս մի ամիս սրանից առաջ, այնպէս և այժմ ոչ մի դաշնակցութիւն գոյութիւն չունի Անգլիայի և Գերմանիայի միջև: Նոր թագաւորը կրճատի խաղաղասիրական և բարեկամական նոր թաղարկանութեանը միւս պետութիւնների վերաբերմամբ, որին հետևում էր նոր հանգուցեալ մայրը: «Daily Mail»-ը խօսում է անկէ զգուշօրէն: «Ե հարկէ, — ասում է այդ լրագրը, — անարդարացի կը լինէր կարծել, թէ գերմանական քաղաքականութիւնը փոխուել է որեւէ բանում: այդ քաղաքականութիւնը միշտ ազատ է եղել անսխալմանաւորութիւնից և այդպէս էլ կը մնայ: սակայն գերմանական պետական անձերն ևս կը մնան, որ Անգլիային մօտենալով Գերմանիան կարող է շատ շահուել և ոչինչ չկորցնել: Կարող է արդեօք բարեկամութիւնը որեւէ անկէ մեծ բան դառնալ, — այդ ցոյց կը տայ ապագան: Մենք յոյս ունինք, որ այդ բարեկամութիւնը հետագայէ աւելի ու ավելի կը սերտանայ, մինչև որ կը հասնի իսկական դաշնակցութիւն կը ըլլի ժամանակը:»

ԶԻՆՈՍՏԱՆ

«Լաֆֆանի գործակալութիւնը հազար դրամ է, որ յունուարի 19-ին Պեկինում տեղի պիտի ունենար գիւտագիտական ամբողջ մարմնի մի ժողով վերջնականապէս կարգելու համար այն անձերի աւանդաւորութիւնը, որոնք պիտի պատժուեն: Բայց առաջուց արդէն յայտնի էր, որ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը չի փոխել իւր հայեցակէտը, ապա գիտականները չեն պնդել, որ մահուան պատժի ենթարկուին պրինց Թուն, Թուն-ֆուտեան և հերցոգ Լան: Խնդիրը բուժարկութեան տրուեց, և բանից երեւց,

որ Միացեալ Նահանգները, Ռուսիան և Գերմանիան դէմ են մահուան պատժին, որովհետև, նրանց կարծիքով, չինաց կառավարութիւնը չի կարող այժմ յանցաւորներին իրենց արժանի պատժը տալ, ուստի անօգուտ է նրանից այդ բանը պահանջել:

— Մի ամիս սրանից առաջ չինական լրագրողները մի հեռագիր էին խփել Միւնխեն, որով ուղարկ էին իմանալ, թէ այդ կայսրուհին արդեօք կը համաձայնի վերադառնալ Պեկին, եթէ պետութիւններն երաշխաւորեն նրա ապահովութեան համար, ցմահ կենսաթոշակ նշանակեն և ընկալան տան նրան ամառային պալատում կամ ուրիշ տեղ, կայսրից հետո: ապրիլու համար: Այժմ ստացուած է պատասխանը, որի մէջ ասուած է, թէ կայսրուհին անուշադիր կը թողնի այդ պիտի ամեն մի առաջարկ, մինչև որ օտարերկրեայ բոլոր գիւտողները չհեռանան Պեկինից: Իմանալէս նա թոյլ չի տալ, որ կայսրը վերադառնայ Պեկին:

— «New York Herald»-ի Պեկինի թղթակիցը գրուցաւորութիւն է ունեցել Լի-Ֆունգ 2-րդի հետ, որն ասել է նրան. «Մենք շատ չնորհալ կ'ենք ամերիկեան կառավարութիւնից իւր այն առաջարկութեան համար, որ զօրքերը հեռացնուեն Պեկինի դաւաւր: Դրանով կ'ընկրկի իրերի դրութիւնը, որն անընդատ վատանում է: Մենք կատարեցինք պետութիւնների ցանկութիւնը, որքան այդ մեր ոյժերից էր կախուած: Այժմ մեզ օգնութիւն է հարկաւոր, որ մանրամասնութիւնները վերջացնեն: Եթէ ամերիկեան առաջարկն ընդունուի, մեր գործի լուծումը դժուարութիւններ չի ներկայացնել: Այդ զինեալ արշաւանքները խիստ վտանգաւոր բան են: 2-ինաստանը պատրաստ է կատարելու պետութիւնների պահանջները, բայց մենք խնդրում ենք, որ նրանք չպնդեն անկարելի, այլ օգնեն մեզ, որ ջանանք պատերազմի առաջն առնելու: Թէ արքունիքը երբ կ'ընկալուենայ Պեկին, չեմ կարող ասել: Մենք քաղաքավարի ժողովուրդ ենք: Դեռ պահանջը պահանջում են, որ արքունիքը վերադառնայ, բայց ինչ պատասխանեմ այդ բանին, քանի որ զբաղ Վալդերգենի ապրում է կայսերական պալատում: Նոյն չեմ կարող նրան ասել, թէ մենք կը ցանկանանք, որ նա հեռանայ պալատից, որովհետև պէտք է ընկալան պատրաստել արքունիքի համար:»

Ջրուցատրութեան վերջը Լի-Ֆունգ 2-րդը հերքել է Լոնդոնից տարածուած այն լուրը, թէ Լոն-Չինական համաձայնութիւն է կնքուած Մանչուրիայի վերաբերմամբ:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՐԼՈՒՄՖՈՆՏԱՆ, 25 յունուարի. — Հաշտութեան կոմիտեի նախագահ Պիտ-Դենտը գլխից Բրիտանիան Գերմանիան խանձագին խնդրելով որ անձնատուր լինի:

ՀԱՄԳ. — Հերցոգ Զենդերն ստացաւ Նիդերլանդեան պրինց տիտղոսը: ԼՈՒՄԻՆ. — Կիւտնիների հեռագիր Պրետորիայից. «Փրենքը թշնամուի քում է դէպի Ամստերդամ: Գիւտը դեռ ևս կանգնած է Թարանշուրի հիւսիսային կողմը և նրա զօրախումբը վնասել է երկաթուղու փոխադրական գնացքը:

ԲԵՐԼԻՆ. — Բերլինից ստացուած մասնաւոր տեղեկութիւնների համաձայն, Վերլինի կայսրը լուր Թորեաւսին չնորհել է Սև Արծուի շքանշանը:

ՊԵԿԻՆ. — 2-ինական լրագրողների հետ պետականների ունեցած խորհրդակցութեան ժամանակ Լի-Ֆունգ 2-րդը կարգաւ կայսրի մի հեռագիրը, որով կայսրը պետութիւններից թախանձագին խնդրում է 2-ինաստանից չպահանջել այն բանից անկէ, ինչ որ նա կարող է տալ: Լի-Ֆունգ 2-րդն ասելացեց, թէ կայսրն

իրեն լրագրողութիւն է տուել համաձայնուելու գիտականների ցուցակագրած մասնաւորների մահուան պատժին, բացի պրինց Թունից և հերցոգ Լանից, որոնք պաշտօնական կը լինին և կարտաքսուեն: Այնուհետև կայսրն առաջարկում է, որ Թուն-ֆուտեանի դէմ դատ յարուցուի: Յետագայում միայն Լոնդոնից, Բրանսուիկի և ամերիկեան գիտականներն արդէն յայտարարեցին, որ ընդունում են 2-ինաստանի առաջարկը:

ՊԵԿԻՆ. — Օտարերկրեայ գիտականներն երեկուայ խորհրդակցութեան ժամանակ վերջնականապէս որոշեցին մահուան պատժի պահանջել իրենց անուանած բոլոր տասնեկու մեծամեծների համար, որանց թուում հաշուած և արդէն մեծածնեքին: Այնուհետև վճռուած է, որ մահուան պատժի պիտի ենթարկուեն բոլորը, բացի պրինց Թունից և հերցոգ Լանից, որոնց համար կայսրը կարող է մահուան պատժը փոխարինել արտորով:

ՊԵԿԻՆ. — Միւս անուանեան չինական լրագրողների հետ օտարերկրեայ գիտականների ունեցած խորհրդակցութեան ժամանակ, չինական լրագրողների ներկայացուցեցին չինական 12 նշանաւոր մասնաւորների անուններ, որոնց պատժելը ցանկալի է համարուի: Լրագրողները պատասխանեցին, որ 2-ինաստանը լրջօրէն մտադիր է կատարել պետութիւնների պահանջը լիովին: Բայց լրագրողները մինչդեռ ժամանակ խնդրում են, որ որոշ դէպքերում մահուան պատժը փոխարինուի արտորով, որովհետև գործը վերաբերում է վաշի հետ մօտիկ ազգակալութիւն ունեցող անձերի: Երկարատե հակահակութիւններից յետոյ, վճռուած է, որ օտարերկրեայ գիտականները կը կապուեն լրագրողներ և նուանացուցան այն մասնաւորներին, որոնք պիտի պատժուեն, և կը ներկայացնեն չինացիներին իրենց վերջնական անուանացուցակ: Դեռ պահանջն ամենայնիւ ցանկանում են, որ չինական երկու լրագրողներն էլ զիջեն: Ցինը հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ'ընեն իրենց հարցընց օտարերկրեայ զօրքերն արդեօք կը հեռանան Պեկինից, եթէ 2-ինաստանը ցոյց տայ, որ մտադիր է կատարել հաւաքական յայտագրի պայմանները: Սակայն, գիտականները խոյս տուին այդ խնդիրը ընկելու: 2-ինական լրագրողները նոյնպէս ցանկացան մանրամասնութիւններ լիովին այն կէտերի մասին, որոնցով օտարերկրի լրագրողները պահանջում կ